

Наукові перспективи
Видавнича група

ВІСНИК науки та
освіти
ISSN 2786-6165 (online)

серії: філологія, культура і мистецтво,
педагогіка, історія та археологія, соціологія

Bulletin of Science and Education

№8(26) 2024

Видавнича група «Наукові перспективи»

**Громадська організація
«Християнська академія педагогічних наук України»**

«Вісник науки та освіти»

***(Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія»,
Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)***

Випуск № 8(26) 2024

Київ – 2024

- Миздренко О.М., Годун Н.І., Палієнко О.А.** 1033
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТРАВМАТИЗМУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ
- Москаленко А.М.** 1052
ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ В МАЙБУТНІХ УПРАВЛІНЦІВ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ
- Найда Р.Г., Панченко О.О.** 1064
ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ СТВОРЕННЯ РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
- Поляк-Свергун М.М.** 1077
МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ І НАВИЧОК У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ
- Прокопів Л.М.** 1089
ОСОБЛИВОСТІ ДОБРОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ УКРАЇНИ І ПОЛЬЩІ (90-ТІ РР. ХХ-ПОЧАТОК ХХІ ст.)
- Пупена В.Ю.** 1102
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ
- Радул О.С., Радул В.В., Михайліченко І.В.** 1113
РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (20-І РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ)
- Реброва Г.О., Галіцян О.А.** 1127
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ МИСТЕЦЬКОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА
- Резунова О.С.** 1136
РОЗВИТОК НАВИЧОК РЕФЛЕКСІЇ ЯК НЕОБХІДНОГО КОМПОНЕНТА САМОЕФЕКТИВНОГО ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Ровенчак І.І., Котик Л.І.** 1145
АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАГАЛЬНА СУСПІЛЬНА ГЕОГРАФІЯ» У ВИЩІЙ ШКОЛІ
- Самойленко О.А., Антонюк О.І., Патлайчук О.В.** 1159
УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ НА ЗАСАДАХ ПЕДАГОГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА

УДК 378

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-8\(26\)-1136-1144](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-8(26)-1136-1144)

Резунова Олена Сергіївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філології, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, вул. С.Єфремова, 25, м. Дніпро, 49027, тел.: (056) 744-81-32, <https://orcid.org/0000-0003-3315-0294>

РОЗВИТОК НАВИЧОК РЕФЛЕКСІЇ ЯК НЕОБХІДНОГО КОМПОНЕНТА САМОЕФЕКТИВНОГО ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Соціальні виклики ставлять перед сучасною системою вищої освіти нові задачі - підготувати здобувачів з високим рівнем сформованих навичок самоосвіти та вміннями нестандартно підходити до розв'язання професійних задач.

В статті розкривається необхідність розвитку навичок рефлексії як невід'ємного компонента самоефективного здобувача вищої освіти, який здатен мислити нетривіально і діяти нетипово і творчо.

Здійснено теоретичний аналіз сутності поняття «рефлексія» та «навички рефлексії». Встановлено, що *рефлексія* – це розуміння і усвідомлення людиною себе, а також усвідомлення того, як інші розуміють і сприймають твою особистість, емоційні реакції та когнітивні ідеї, а *рефлексивні навички* слід розглядати як складне особистісне утворення, що включає усвідомлення людиною власних індивідуальних властивостей і вміння об'єктивно аналізувати свій внутрішній світ задля здійснення особистісної, інтелектуальної, перспективної, ситуативної та ретроспективної рефлексивної діяльності.

Охарактеризовано послідовність формування рефлексивних навичок здобувачів вищої освіти, а саме: мотиваційно-цільовий, змістовно-процесуальний, контрольний етап. Більш детально описано контрольний етап, мета якого полягає в перевірці рівня сформованості знань, рівня розуміння матеріалу, вміння застосовувати знання, здійснювати аналіз, синтез, вміння робити оцінку.

Описано найбільш ефективний метод розвитку рефлексивних вмінь, а саме систему вправ, до якої слід віднести наступні: «Приріст знань та досягнень», «Закінчи речення», «Усвідомлення досягнень», «Синквейн», «Акрослово», «Поділись думками» тощо. Зазначено, що така система вправ сприяє розвитку навичок самоаналізу, саморозуміння і самокритики у студентів.

Отже, рефлексія є важливою складовою пізнавальної діяльності людини, адже розвинені навички рефлексії дозволяють людині здійснювати аналіз власних дій і вчинків, а на основі цього аналізу вдосконалювати свої особистісні і професійні навички.

Ключові слова: навички рефлексії, самоефективність, здобувач вищої освіти, система вправ, самоаналіз, саморозуміння

Rezunova Olena Serhiivna Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor, Associate Professor of Philology Department, Dnipro State University of Agriculture and Economics, 25, S. Yefremov St., Dnipro, 49027, tel.: (056) 744-81-32, <https://orcid.org/0000-0003-3315-0294>

DEVELOPMENT OF REFLECTION SKILLS AS A NECESSARY COMPONENT OF THE SELF-EFFECTIVE STUDENT

Abstract. Social challenges pose new tasks to the modern system of higher education - to prepare students with a high level of self-education skills and the ability to solve professional tasks in a non-standard way.

The article reveals the need for the development of reflection skills as an integral component of a self-efficacious student of higher education who is able to think non-trivially and act atypically and creatively.

A theoretical analysis of the essence of the concepts "reflection" and "reflection skills" was carried out. It is established that *reflection* is a person's understanding and awareness of himself, as well as awareness of how others understand and perceive his personality, emotional reactions and cognitive ideas, and *reflective skills* should be considered as a complex personal formation, which includes a person's awareness of his own individual properties and skills to objectively analyze one's inner world in order to carry out personal, intellectual, prospective, situational and retrospective reflective activities.

The stages in formation of students reflective skills are characterized, namely: motivational and target, substantive and procedural, control stage. The control stage is described in more detail, the purpose of which is to check the level of knowledge and its understanding, the ability to apply knowledge, to perform analysis, synthesis, and the ability to make an assessment.

The most effective method of developing reflective skills is described, namely, a system of exercises, which includes the following: "Increase in knowledge and achievements", "Finish the sentence", "Awareness of achievements", "Synquain", "Acrosword", "Share your thoughts", etc. It is noted that such a system of exercises contributes to the development of students' skills of self-analysis, self-understanding and self-criticism.

Therefore, reflection is an important component of a person's cognitive activity, because developed reflection skills allow a person to analyze his own actions and deeds, and to improve his personal and professional skills based on this analysis.

Keywords: reflection skills, self-efficacy, higher education student, system of tasks, self-analysis, self-understanding,

Постановка проблеми. В ситуації сучасних соціально-економічних викликів підготовка здобувачів вищої освіти має бути спрямована насамперед на формування навичок самоосвіти та творчої реалізації професійних задач.

Саме тому, невід'ємним компонентом сучасного навчально-педагогічного процесу та важливим системним фактором безперервної освіти має бути рефлексія.

Рефлексія у сучасному світі розглядається як важливий механізм самопізнання та саморозвитку особистості, оскільки вона включає в себе самопізнання людиною власного «Я» та розуміння власних можливостей. Лише у процесі саморозвитку людина усвідомлює, хто вона є насправді, ким хоче стати. Рефлексія має вагомий вплив на формування самоефективної особистості, яка спроможна відмовитися від стандартного та стереотипного мислення, а натомість бути здатною мислити творчо та приймати ефективні нестандартні рішення задля розв'язування складних проблем сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблематики рефлексії висвітлені у наукових роботах зарубіжних та вітчизняних філософів, соціологів, культурологів, психологів, педагогів тощо.

Ще в роботах видатних давньогрецьких філософів (Геракліт, Піфагор, Платон) та стародавнього Риму (Сенека) є багато глибоких міркувань, що стосуються різних сторін того, що ми зараз відносимо до поняття рефлексії. Не залишились осторонь і середньовічні схоласти (П. Абеляр, Д. Анахт), педагоги – гуманісти (Я. Коменський, Й. Песталоцці, Г. Літц) та філософи епохи Просвітництва (Дж. Локк, Г.Скорода).

В роботах сучасних вітчизняних вчених також досліджуються різні аспекти поняття рефлексії. Так, І.Бех [1] у своїй праці досліджує рефлексію у контексті духовного «Я» особистості, В. Овдійчук [6] пов'язує розвиток рефлексії з розвитком критичного мислення, О. Заячук [4] досліджує розвиток навичок особистісної рефлексії учнів загальноосвітніх шкіл.

У своєму дисертаційному дослідженні А. Іващенко [3] розглядає професійну рефлексію як механізм саморозвитку майбутніх психологів.

Проблемі розвитку рефлексії здобувачів вищої освіти присвячені роботи деяких вітчизняних вчених. Так, Ю. Ніколаєнко [5] вивчає формування рефлексивних умінь майбутніх фахівців аграрного профілю засобами іноземної мови, Н. Пастушенко [7] досліджує розвиток рефлексивних умінь студентів педагогічних закладів вищої освіти, дослідники О. Герасимова і О. Малихін [2] вивчають проблему формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої школи.

Проте проблема розвитку навичок рефлексії як необхідного компонента самоєфективного здобувача вищої освіти залишається не розкритою.

Мета статті – дослідити та проаналізувати ефективні методи розвитку навичок рефлексії самоєфективних здобувачів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. В наш час рефлексія досить широко вивчається у різних науках, адже вона має дуже важливе значення для ефективної життєдіяльності сучасної людини. Розвинуті навички рефлексії створюють можливості для перебудови людиною власної свідомості у відповідності до реалій сьогодення. Рефлексія дозволяє відмовитись від стереотипного мислення й поведінки, натомість дозволяє розвивати активне і творче ставлення до себе, до власної діяльності та способів її реалізації.

Мета нашого дослідження вимагає здійснення теоретичного аналізу поняття «рефлексія» у працях вчених. Так, згідно досліджень А.Іващенко ще у Стародавній Греції рефлексія вивчалася Гераклітом і розглядалася як саморух. І хоча філософ не зміг дати розгорнуте визначення досліджуваному феномену, він вперше ввів термін «самозростання» [3; 15].

На думку ж іншого видатного філософа того часу Піфагора, слід бути повелителем самого себе, адже володіючи й управляючи собою, людина матиме пристойне існування. Вчений був переконаний, що людина може керувати собою через самопізнання.

Платон вважав, що пізнання людиною себе відбувається через душу, яка пройшла певний шлях і отримала досвід до возз'єднання з тілом. На думку філософа, у душі спочатку повністю відсутні позитивні якості, але в процесі застосовування різних вправ та в прагненні до самовдосконалення позитивні якості з'являються. Отже, давньогрецькі філософи великої значущості надавали рефлексії як процесу самопізнання та самовдосконалення і вважали її визначальним фактором саморозвитку людини.

Стародавній римський філософ Сенека також цікавився проблемою рефлексії, вбачаючи її у самопізнанні, самовдосконаленні та саморозвитку особистості. Вчений був переконаний, що потрібно весь час займатися самоаналізом власних досягнень та невдач, для розуміння власних найефективніших шляхів самовдосконалення [3; 16].

П. Абеляр, який жив в епоху Середньовіччя, також розглядав рефлексію у контексті проблеми пізнання та самопізнання. Дослідник був переконаний, що для саморозвитку особистості велике значення має самоцінність розуму, а також її моральні вчинки.

Гуманісти Відродження також розуміли важливість самовдосконалення і вбачали його в залученні до культурного життя.

Яскравим представником епохи Просвітництва був український мислитель і педагог Г. Сковорода, який великого значення надавав рефлексії. Він був переконаний, що самопізнання є важливим засобом подолання людських вад. Він приділяв особливу увагу розвитку природних задатків людини за допомогою самовдосконалення. Мислитель вважав, що в процесі своєї життєдіяльності людина вивчає й пізнає себе, а це в свою чергу спонукає її до саморозвитку [3; 17].

Видатний педагог Я. Коменський вірив, що кожна людина є багатогранною і має незліченні сфери для самореалізації та самоактуалізації. Вчений був переконаний, що глобальною метою розвитку особистості є усвідомлення себе як невід'ємної частини світу, яку кожен створює самостійно.

На думку Й. Песталоцці, головним вмінням людини є здатність розкрити свою внутрішню силу, яка закладена природою. За поглядами вченого, все знаходиться в незмінному русі, де істинний, природний розвиток за самою своєю суттю породжує прагнення до досконалості та саморозвитку.

Видатний педагог Г. Літц був переконаний, що розвиток суспільства як системи відбувається через саморозвиток окремого індивіда, який своїм власним перетворенням на краще сприяє розвитку цілого соціуму. Таким чином, кінцевим результатом самовиховання окремого індивіда є моральне зростання всього суспільства. [3; 19]

У сучасних дослідженнях термін «рефлексія» розглядається як вміння людини пізнавати саму себе, своє «Я», власні якості, стани, діяльність, а також вміння розуміти інших людей, ставлячи себе їх місце [1].

Отже, рефлексія – це розуміння та аналіз того, що відбувається, а особистісна рефлексія – це розуміння та аналіз змісту свого внутрішнього «Я» (емоції, почуття, думки тощо), а також розуміння причин власних дій у зовнішньому середовищі. Крім того, рефлексія – це усвідомлення того, як інші розуміють і сприймають твою особистість, емоційні реакції та когнітивні ідеї.

На думку науковців, навички рефлексії слід розглядати як структуроване особистісне утворення, що дозволяє особистості об'єктивно аналізувати свій внутрішній світ та індивідуальні властивості, а також

усвідомлено розуміти власні дії і ставлення до себе в різноманітних ситуаціях взаємодії з оточуючими [2].

Погоджуючись з думкою Н. Пастушенко, вважаємо, що навички рефлексії студентів це комплексне багатомірне утворення, що включає систему знань та вмінь для здійснення особистісної, інтелектуальної, перспективної, ситуативної рефлексивної діяльності [7; 207].

Згідно досліджень науковців, послідовність формування рефлексивних умінь здобувачів має включати 3 етапи, а саме:

- мотиваційно-цільовий;
- змістовно-процесуальний;
- контрольний етап [4].

На мотиваційно – цільовому етапі задача викладача полягає у формуванні позитивних емоцій. Мета змістовно-процесуального етапу – трансляція знань і формування вмінь.

На етапі контролю слід проаналізувати рівень сформованості знань, рівень розуміння матеріалу, вміння застосовувати знання, вміння здійснювати аналіз, синтез, вміння робити оцінку.

Рівень сформованості знань дозволяє оцінити ефективність запам'ятовування та відтворення вивченого матеріалу від конкретних фактів до цілісних теорій (чи знає і розуміє студент терміни, конкретні факти, методи і процедури, правила і принципи тощо).

Показником *розуміння* є перетворення матеріалу із однієї форми вираження в іншу (наприклад із словесної в математичну), інтерпретація матеріалу або ж прогнозування наслідків, результатів.

Вміння використовувати вивчений матеріал в конкретних умовах і нових ситуаціях є показником того, що студент *вміє застосовувати* правила, методи, поняття, закони, принципи, теорії.

Показником розвинених навичок *аналізу* є вміння розбивати матеріал на складові, так, щоб ясно виступила структура (виділення частин цілого, виявлення взаємозв'язків між ними, усвідомлення принципів організації цілого, вміння побачити приховані припущення, помітити помилки і недоліки в логіці роздуму, різницю між фактами і наслідками тощо);

Показником розвинених навичок *синтезу* є вміння комбінувати елементи так, щоб отримати нове ціле (підготовка доповіді), план дій чи сукупність узагальнених зв'язків. Означені дії передбачають діяльність творчого характеру з акцентом на створення нових схем і структур (творча робота, проведення експерименту, створення проєкту тощо).

Оцінка виявляється в умінні оцінювати значення того чи іншого матеріалу для конкретної цілі. Оцінювальні судження повинні ґрунтуватися на чітких критеріях (які визначають самі студенти чи задає викладач) [4].

Ефективним методом, який дозволяє розвивати навички рефлексії здобувачів є наступна система вправ:

1. Вправа «Приріст знань та досягнень».

Інструкція. Продовжить фрази:

Я не знав.....

Тепер я знаю

2. Вправа «Закінчи речення».

Інструкція. Допишіть речення, виражаючи власні думки.

На попередній лекції я дізнався...

Мені було цікаво...

Мені було важко зрозуміти ...

Я зрозумів(ла), що ...

Тепер я можу...

Я відчув(ла), що...

Я спробую...

Мене здивувало...

Отримані знання я зможу використати ...

Мені захотілося

3. Вправа «Усвідомлення досягнень».

Інструкція. Доповніть речення:

Я запам'ятав(ла)

Я зрозумів(ла)

Я навчився(лася)

4. Вправа «Синквейн».

Інструкція. Складіть 5-ти рядковий тематичний вірш про певний термін, який Ви зустріли під час вивчення даного курсу.

Синквейн будується за наступними правилами:

1 рядок – тема або предмет (записується лише одне слово-іменник);

2 рядок – опис предмета (позначається два слова-прикметники);

3 рядок – опис дії (вказується три дієслова);

4 рядок – фраза, що виражає відношення до предмету;

5 рядок – синонім, що узагальнює чи розширює зміст теми або предмета (описується одним словом).

5. Вправа «Акрослово».

Інструкція. На кожен літературний термін, який Ви зустріли під час вивчення курсу надайте його змістовну характеристику (це може бути прикметник або ж ціла фраза).

Наприклад:

***Р** – результативний*

***О** – обов'язковий*

***З** – засіб пізнання*

***В** – величезні зусилля*

***И** – трИвалий процес*

***Т** – треба вміти*

***О** – окреслює напрям*

***К** – кінцева мета людини*

6. Вправа «Поділись думками»

Інструкція. Аргументовано висловіть власне ставлення до навчального процесу, надавши відповіді на наступні питання:

Що подобається на заняттях?

Що не подобається на заняттях?

Чи можете Ви вчитися краще?

Що заважає вчитися краще?

Оцініть себе за останнє практичне заняття за 100 бальною системою та аргументуйте її.

Зазначена система вправ сприяє не лише розвитку вмінь здобувачів самостійно оцінювати успішність засвоєння матеріалу та власну результативність, а й підвищує пізнавальну активність та рівень мотивації студентів, сприяє розвитку навичок самоаналізу, саморозуміння і самокритики. Крім того, такі вправи дозволяють викладачеві отримувати зворотній зв'язок від студентів щодо їхнього сприйняття освітнього процесу.

Висновки. Проведене дослідження дозволило нам констатувати, що рефлексія є зворотнім відображенням і критичним осмисленням власного досвіду, думок і почуттів, ключовий елемент самопізнання та самовдосконалення особистості.

Для її удосконалення варто застосовувати різні методи під час освітнього процесу, зокрема, систему вправ, яка сприятиме розвитку умінь здійснювати самооцінку, оцінку інших, простежувати хід власних думок та дій.

Отже, рефлексія є важливою складовою пізнавальної діяльності людини, адже розвинені навички рефлексії дозволяють людині здійснювати аналіз власних дій і вчинків, а на основі цього аналізу вдосконалювати свої особисті і професійні навички.

Література:

1. Бех І. Д. Рефлексія у духовному «Я» особистості. Рідна школа. 2011. № 8-9 (серпень-вересень). С. 9–14.
2. Герасимова О. І. Малихін О. В. Формування рефлексивної компетентності студентів в освітньому процесі вищої школи. Компетентнісно зорієнтована освіта: якісні виміри. Київ.: Ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. С. 128–150
3. Іващенко А.І. Професійна рефлексія як механізм саморозвитку майбутніх психологів: дис. ... кандидата псих. наук : 19.00.07. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2020. 243 с.
4. Заячук О. В. Розвиток навичок особистісної рефлексії як важливого компоненту самоефективності учня. 2021. URL: <https://naurok.com.ua/stattya-rozvitok-navichok-osobistisno-refleksii-yak-vazhlyvogo-komponentu-samoeftivnosti-uchnya-236341.html>
5. Ніколаєнко Ю.О. Формування рефлексивних умінь як складник підготовки майбутніх фахівців аграрного профілю до професійного спілкування в іншомовному середовищі. *Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. 2019 С. 247-255
6. Овдійчук В.А. Рефлексія як важливий складник критичного мислення та особливості її формування. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 67. Том 2. 2024. С.137-140
7. Пастушенко Н. Б. Розвиток рефлексивних умінь у студентів як складової готовності до педагогічної діяльності. *Наукові записки НДУ імені М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2015. № 4. С. 206 – 210.

References:

1. Bekh, I. D. (2011). Refleksiiia u dukhovnomu «Ia» osobystosti [Reflection in the spiritual "I" of the individual] *Ridna shkola - Native school*. № 8-9, 9–14 [in Ukrainian].
2. Herasymova, O. I. Malykhin, O. V. (2015). Formuvannia refleksyvnoi kompetentnosti studentiv v osvitnomu protsesi vyshchoi shkoly [Formation of reflective competence of students in the educational process of higher school]. *Kompetentnisno zoriiientovana osvita: yakisni vymiry - Competence-oriented education: qualitative dimensions*. Kyiv.: Un-t im. B. Hrinchenka - Kyiv.: Univ. B. Hrinchenko S. 128–150 [in Ukrainian].
3. Ivashchenko, A.I. (2020). Profesiina refleksiiia yak mekhanizm samorozvytku maibutnikh psykhologiv [Professional reflection as a mechanism of self-development of future psychologists]: *Candidates thesis*. National Pedagogical University named after M.P. Drahomanova, Kyiv.[in Ukrainian].
4. Zaiachuk, O. V. (2021). Rozvytok navychok osobystisnoi refleksii yak vazhlyvoho komponentu sameftektivnosti uchnia [Development of personal reflection skills as an important component of student self-efficacy]. Retrieved from <https://naurok.com.ua/stattya-rozvitok-navichok-osobistisno-refleksii-yak-vazhlyvogo-komponentu-samoeftivnosti-uchnya-236341.html> [in Ukrainian].
5. Nikolaienko, Yu.O. (2019). Formuvannia refleksyvnykh umin yak skladnyk pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoho profiliu do profesiinoho spilkuвання v inshomovnomu seredovyshchi [The formation of reflexive skills as a component of the training of future agricultural professionals for professional communication in a foreign language environment]. *Vyshcha osvita u konteksti intehtratsii do yevropeiskoho osvitnoho prostoru - Higher education in the context of integration into the European educational space*. 1(83), 247-255 [in Ukrainian].
6. Ovdiichuk, V.A.(2024). Refleksiiia yak vazhlyvyi skladnyk krytychnoho myslennia ta osoblyvosti yii formuvannia [Reflection as an important component of critical thinking and features of its formation]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*. 67(2), 137-140 [in Ukrainian].
7. Pastushenko, N. B. (2015). Rozvytok refleksyvnykh umin u studentiv yak skladovoi hotovnosti do pedahohichnoi diialnosti []. *Naukovi zapysky NDU imeni M. Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky - Scientific notes of M. Gogol NSU. Psychological and pedagogical sciences*. 4, 206 – 210 [in Ukrainian].

УДК 911.3:378.016.011.3:(477)

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-8\(26\)-1145-1158](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-8(26)-1145-1158)

Ровенчак Іван Ілліч доктор географічних наук, професор, професор кафедри економічної і соціальної географії імені професора Олега Шаблія, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. П. Дорошенка, 41, м. Львів, 79007, тел.: (032) 239-46-61, <https://orcid.org/0000-0002-1286-4581>

Котик Любов Іванівна асистент кафедри економічної і соціальної географії імені професора Олега Шаблія, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. П. Дорошенка, 41, м. Львів, 79007, тел.: (032) 239-43-93, <https://orcid.org/0000-0001-5046-2287>

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАГАЛЬНА СУСПІЛЬНА ГЕОГРАФІЯ» У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Анотація. Розкрито актуальність викладання навчальної дисципліни «Загальна суспільна географія» у рамках освітньо-професійної програми «Середня освіта (Географія)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти розробленої у Львівському національному університеті імені Івана Франка.

Обґрунтовано роль та значення освітніх компонентів у становленні та оновленні освітніх програм через аналіз нормативних документів, які регламентують діяльність у сфері вищої освіти України. Наведено приклади аналізу ролі окремих навчальних дисциплін у набутті здобувачами освіти загальних і фахових компетентностей, розвиток м'яких навичок.

Наголошено, що навчальна дисципліна «Загальна суспільна географія» має давню традицію викладання у Львівському університеті, яка бере початок ще від заснування факультету та започаткування підготовки фахівців за спеціальністю «Географія».

Проаналізовано карту курсів освітньої програми «Середня освіта (Географія)» освітнього рівня «Бакалавр» та місце в ній «Загальної суспільної географії». Зосереджено увагу на аудиторне співвідношення нормативних дисциплін, взаємозв'язки (прямі й опосередковані) між нормативними освітніми компонентами програми.

Зазначено, що «Загальна суспільна географія», як освітня компонента предметного (географічного) блоку освітньої програми має тісні